

Sprawozdanie z Ogólnopolskiego Seminarium Naukowego „Komunikacja werbalna: znaczenia – perspektywy – kontrowersje”

Poznań, 16 marca 2017 roku

16 marca 2017 roku odbyło się Ogólnopolskie Seminarium Naukowe „Komunikacja werbalna: znaczenia – perspektywy – kontrowersje”, którego organizatorem był Zakład Edukacji Elementarnej i Terapii Pedagogicznej Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Seminarium koncentrowało się wokół zagadnień dotyczących języka jako podstawowej formy komunikowania się między ludźmi, wyrażania w sposób werbalny rzeczywistości indywidualnej i społecznej. Interdyscyplinarność prelekcji pozwoliła na spojrzenie na komunikację werbalną z różnych perspektyw: historycznej oraz futurologicznej, pragmatycznej, aksjologicznej, socjologicznej, pedagogicznej i kulturowej.

W imieniu Dziekana Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM prof. zw. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej seminarium otworzył prof. UAM dr hab. Waldemar Segiet (Prodziekan ds. wydawniczych, organizacji studiów niestacjonarnych i podyplomowych), który w swojej wypowiedzi podkreślił istotność komunikacji językowej w odniesieniu do edukacji, jak i porozumiewania się ludzi w ujęciu ogólnym. Słowo wprowadzające w tematykę seminarium wygłosiły: prof. UAM dr hab. Hanna Krauze-Sikorska (Kierownik Zakładu Edukacji Elementarnej i Terapii Pedagogicznej WSE UAM) oraz prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak (Prodziekan ds. studenckich i organizacji kształcenia WSE UAM).

Pierwszy wykład opisujący ścieżkę zmian komunikacji werbalnej przedstawił prof. dr hab. Bogdan Walczak w prelekcji zatytułowanej „O komunikacji językowej z perspektywy historycznej”. Prezentacja przemian porozumiewania się ludzi za pomocą języka, poczynwszy od czasów najdawniejszych do obecnych oraz wizja przyszłości tej formy komunikacji uporządkowała chronologię ewolucji werbalizacji. Prelegent odniósł się także do współczesnego stanu języka polskiego, który wkroczył w etap słowotwórstwa wynikającego z zapożyczeń słów pochodzących z języków obcych. Jak zauważył autor referatu, znaczny przyrost nowego słownictwa, frazeologii oraz wykorzystania nowych technologii przy minimalnych różnicach w zakresie gramatyki, to najistotniejsze zmiany w języku polskim, jakie obecnie następują.

Następna prelekcja, której autorem był prof. UAM dr hab. Artur Jocz, zatytułowana „Fenomen komunikacji językowej. Dociekania filozoficzne”, prezentowała tematykę komunikacji w ujęciu filozoficznym. Odnosiła się przede wszystkim do elementu poznania człowieka, które może być wyrażone poprzez język. Odwołując się do szeregu czołowych polskich twórców literatury, jak np. Tadeusz Miciński, Bruno Schulz, Witold Gombrowicz, prelegent zauważył, jakim nośnikiem emocji i przeżyć wewnętrznych może być język oraz jak zmiany w nim następujące mogą zostać użyte w odniesieniu do ekspresji twórczej. Zdaniem prelegenta, język może utrudniać opis poznania przeżywanej rzeczywistości. Dlatego, sztuka formułuje język według innowacyjnych zasad, co zauważalne jest między innymi w *Kosmosie* Gombrowicza, gdzie surrealizm, mroczność, nonsens i absurd są uwydatnione poprzez nietypowe oraz niedosłowne użycie form językowych.

Kolejnym prelegentem seminarium był prof. dr hab. Tadeusz Zgółka, który w swoim referacie „Aksjologiczna wartość zasad poprawnej komunikacji” określił najważniejsze i najcenniejsze punkty wzajemnego porozumiewania się. Wartość, jaką niesie ze sobą komunikacja międzyludzka jest podstawą wzajemnego zrozumienia się w społeczeństwie. Prelegent odniósł się do filozoficznego punktu widzenia o relacjach języka do klasycznej triady wartości, czyli dobra, piękna i prawdy. Wygłoszony referat nawiązywał także do istotności komunikacji na linii nauczyciel – uczeń. Z perspektywy wczesnej edukacji dziecka jest to szczególnie ważne, bowiem prawidłowa lub błędna relacja językowa nauczyciela i ucznia może być elementem wpływającym na blokadę lub otwarcie dziecka na porozumiewanie się.

Swego rodzaju kontynuacją poruszonego tematu problemu porozumiewania się nauczyciela i ucznia była prelekcja „Dialog jako szczególny wymiar komunikacji językowej w edukacji dziecka”, wygłoszona przez prof. UAM dr hab. Małgorzatę Cywińską. Permanentna przemienność ról nadawcy i odbiorcy, której podstawę stanowi dialog, jest jednym z najbardziej znaczących elementów prawidłowo prowadzonej edukacji dziecka. Prelegentka słusznie zauważyła, że to właśnie źle prowadzony dialog stanowi często podstawę braku zrozumienia dla obu stron w nim uczestniczących. Ponadto, skierowała uwagę słuchaczy na odrzucanie przez nauczycieli szkolnych rozmowy jako formy nauczania poprzez zadawanie pytań, poszukiwanie, skłanianie do refleksji, wzbudzanie wątpliwości dziecka.

Formę komunikacji w świecie posthumanistycznym zaprezentowała dr Joanna Kapica-Curzytek w swojej prezentacji „Zdanie to coś więcej niż tylko zdanie – komunikowanie się, rozumienie, interpretacja w dyskursie posthumanistycznym”. Prelegentka skupiła swoją wypowiedź wokół współczesnego i futurologicznego poglądu na komunikację. Akcentując w swojej wypowiedzi złożoność problemu sztucznej inteligencji i jej umiejscowienie w temacie komunikacji, zaangażowała zebranych w dyskusję nad możliwymi przyszłościowo rozwiązaniami w dziedzinie przekazywania informacji poza człowiekiem, również w kontekście przekazu emocji.

Ostatnią prelekcję, z perspektywy edukacji szkolnej, wygłosiła prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak. Wykład autorki zatytułowany „Doświadczenia dziecka w wybranych przestrzeniach komunikacyjnych” w dużej mierze skupił się na

nowatorskim podejściu do problemu słowa przez dzieci w wieku przedszkolnym, szkolnym oraz młodzież gimnazjalną. Prelegentka wymieniła szereg sformułowań tworzonych przez dzieci na podstawie już istniejących słów. Zdaniem autorki, w tym swoistym procesie twórczym niemałe znaczenie ma zmieniająca się rzeczywistość dziecka, która przekształcała się z realnej w wirtualną. Mnogość słowotwórstwa, którego podstawą jest także stałe korzystanie z Internetu, wpływa na poszerzanie się dziecięcego języka pojęć wchodzących na stałe do słownika człowieka.

Każda wygłoszona prelekcja spotykała się z ożywioną dyskusją, w którą włączali się także słuchacze zaproszeni na seminarium. Szczególnie emocjonujący stał się temat poprawności dialogu na linii nauczyciel – uczeń. Zebrani goście zauważyli problem w komunikowaniu się nauczyciela i ucznia. Stwierdzono, że kwestia ta pogłębia się wraz z pokonywaniem przez ucznia kolejnych etapów edukacyjnych i jest przenoszona na coraz wyższe szczeble edukacji, również uniwersyteckiej. Zebrani określili, iż punktem wyjścia powinny być dobre wzorce komunikacji w ujęciu edukacyjnym, które mają miejsce np. w nauczaniu przedszkolnym, gdzie forma nauki poprzez zabawę przynosi dużo większe korzyści niż późniejsza forma wykładowa w edukacji szkolnej. Zauważono, że nauczanie poprzez formę monologową nauczyciela zatracą dziecięcą twórczość i kreatywność, zamykając je w ramach poprawności, zasad i reguł.

Seminarium zyskało formę debaty, która umożliwiła wymianę słowa i myśli w dziedzinie doświadczeń naukowych, pedagogicznych i metodycznych w odniesieniu do komunikacji werbalnej w ujęciu interdyscyplinarnym. Cenne wskazówki, propozycje rozwiązań i refleksje nad obecnym stanem komunikacji, również w ujęciu edukacyjnym, mogą stać się przyczynkiem do zmian, w których nośnikiem dobrych wzorców jest dialog między ludźmi.